

УДК 378.147:81'243:364-051

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2026-2-18>

Волошук Марина Борисівна

викладач кафедри соціальної роботи та соціокультурної діяльності імені Т. Сосновської,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
marinabormv@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-3600-6792

МЕТОДИКА CLIL В ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНИХ КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Вступ. Сучасна парадигма вищої освіти в Україні, інтегрована в європейський освітній простір, вимагає від фахівців соціальної сфери не лише глибоких фахових знань, а й високого рівня іншомовної комунікативної компетентності. Це зумовлено необхідністю роботи з міжнародними гуманітарними організаціями, вивченням передового досвіду реабілітації та підтримкою вразливих категорій населення (осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб (ВПО), ветеранів) у транскордонному контексті. Методика предметно-мовної інтегрованої грамотності (CLIL – Content and Language Integrated Learning) постає як ефективний інструмент, що дозволяє одночасно опановувати фаховий контент та іноземну мову, долаючи штучний розрив між теоретичною підготовкою та мовною практикою.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування основних компонентів методики CLIL, розробка альтернативних пропозицій щодо застосування у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери (соціальних працівників, психологів), перевірка її ефективності у реальних умовах освітнього процесу закладу вищої освіти.

Наукова новизна. Проаналізовано та адаптовано компоненти дидактичних принципів CLIL (концепція «4C»: Content, Communication, Cognition, Culture) до специфіки підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери, враховуючи необхідність засвоєння професійної термінології з психосоціальної реабілітації та інклюзії. Удосконалено модель інтегрованого навчання, яка поєднує вивчення мови із кейс-методами, спрямованими на розв'язання професійно-орієнтованих завдань соціального спрямування іноземною мовою. Визначено та проаналізовано поняття іншомовної комунікативної компетентності як складника професійної ідентичності соціального працівника, що включає готовність до міжкультурної комунікації в умовах кризових ситуацій та воєнного стану.

Висновки. Впровадження методики CLIL у підготовку майбутніх фахівців соціальної сфери сприяє значному підвищенню рівня володіння іноземною мовою за професійним спрямуванням. Встановлено, що інтегроване навчання стимулює когнітивні процеси студентів, підвищує їхню мотивацію до вивчення фахових дисциплін та формує готовність до використання іноземної мови як інструменту безперервного професійного розвитку. Застосування CLIL дозволяє готувати фахівців, здатних ефективно працювати в міжнародних проєктах (наприклад, програми Erasmus+ та ін.) та впроваджувати інклюзивні цінності в українське суспільство.

Ключові слова: CLIL, професійна інклюзія, інішомовна компетентність, соціальна сфера, вища освіта, психосоціальна підтримка.

Voloshchuk Maryna Borysivna

Lecturer at the Department of Social Work and Socio-Cultural Activities
named after T. Sosnovska,
Educational and Rehabilitation Institution of Higher Education
«Kamianets-Podilskyi State Institute»

CLIL METHODOLOGY IN DEVELOPING FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCIES OF FUTURE SOCIAL PROFESSIONALS

Introduction. The modern paradigm of higher education in Ukraine, integrated into the European Higher Education Area, requires social sphere specialists to possess not only profound professional knowledge, but also a high level of foreign language communicative competence. This is necessitated by the need to collaborate with international humanitarian organizations, study advanced rehabilitation practices, and support vulnerable populations (namely, people with disabilities, internally displaced people (IDPs), veterans and others) within a cross-border context. Content and Language Integrated Learning (CLIL) emerges as an effective tool that allows for the simultaneous mastery of professional content and a foreign language, bridging the artificial gap between theoretical training and language practice.

The purpose of the study is to provide a theoretical substantiation of the core components of the CLIL methodology, to develop alternative proposals for its application in the process of forming the foreign language communicative competence of future social work professionals (social workers and psychologists), and to verify its effectiveness in the real-world educational process of a higher education institution.

Scientific Novelty. The components of CLIL didactic principles (the «4Cs» framework: Content, Communication, Cognition, Culture) have been analyzed and adapted to the specificities of social sphere training, considering the necessity of mastering professional terminology in psychosocial rehabilitation and inclusion. The integrated learning model has been enhanced by combining the learning of English with case-study methods aimed at solving professionally-oriented social tasks in a foreign language. The concept of foreign

© Волошук М. Б., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

language communicative competence is defined and analyzed as a vital component of a social worker's professional identity, including readiness for intercultural communication in crisis situations and under martial law.

Conclusions. The implementation of the CLIL methodology in the training of future social sphere specialists significantly improves the level of English for Specific Purposes (ESP) proficiency. It has been established that integrated learning stimulates students' cognitive processes, increases motivation for studying professional disciplines, and forms a readiness to use a foreign language as a tool for continuous professional development. The application of CLIL prepares specialists capable of working effectively in international projects (such as Erasmus+ programs etc.) and implementing inclusive values within Ukrainian society.

Key words: CLIL, professional inclusion, foreign language competence, social sphere, higher education, psychosocial support.

Вступ. Глобалізація соціальних процесів та активна інтеграція України до європейського співтовариства, особливо в умовах подолання наслідків війни, висувають нові вимоги до фахівців соціальної сфери. Здатність комунікувати іноземною мовою стає не просто додатковою навичкою, а професійною необхідністю для залучення міжнародного досвіду реабілітації, участі в проєктах Erasmus+ та роботи з міжнародними гуманітарними місіями. Одним із найперспективніших підходів у цьому контексті є методика CLIL (Content and Language Integrated Learning).

Аналіз останніх досліджень. Методика CLIL має широку міжнародну практику (від Західної Європи та Канади до країн Балтії), проте її інтеграція в освітній процес стикається з низкою перешкод. Ключовими проблемами є кадровий дефіцит, складність розробки дидактичних матеріалів та необхідність налагодження комунікації з батьками.

Згідно з концептуальними підходами П. Мехісто, Д. Марша та Д. Вольфа, фундамент предметно-мовного інтегрованого навчання становлять два засадничі принципи: функціонування мови як засобу осягнення знань і спілкування, а також реалізація освітньої програми через модель «4С», де потреби профільної дисципліни диктують специфіку мовного наповнення [12]. На думку Т.О.Афанасьєвої та О.А. Берегової саме модель психолого-педагогічного супроводу «сприятиме впровадженню технології предметно-мовного інтегрованого навчання в освітній процес і як результат конкурентоздатний та успішний учень» [1, с. 118].

Одним із найдієвіших інструментів формування іншомовної комунікативної компетентності сучасних студентів є методика предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL). Даний підхід забезпечує синергію між оволодінням іноземною мовою та опануванням фахових знань [7; 9, с. 279]. Як міждисциплінарна стратегія, CLIL базується на органічному поєднанні лінгвістичного та предметного компонентів, що дозволяє здобувачам освіти використовувати мову як прикладний засіб вивчення конкретних дисциплін [5, с. 68; 8]. В межах європейських освітніх стандартів цей підхід визнано ключовим для стимулювання багатомовності та розширення міжкультурної компетентності майбутніх фахівців [7, с. 443].

Тому, метою дослідження є теоретичне обґрунтування основних компонент методики CLIL, розробка альтернативних пропозицій щодо застосування у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців

соціальної сфери (соціальних працівників, психологів), перевірка її ефективності у реальних умовах освітнього процесу закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Сучасні виклики, з якими стикається Україна, зокрема, необхідність соціально-психологічної реабілітації ветеранів та підтримки ВПО, вимагають від фахівців соціальної сфери (соціальних працівників, психологів) готовності до роботи в міжнародному контексті. Інтеграція в європейський освітній простір актуалізує пошук нових дидактичних підходів, одним з яких є методика CLIL – предметно-мовно інтегроване навчання. В основі методики лежить концепція «4С» – Content (Зміст), Communication (Спілкування), Cognition (Пізнання), Culture (Культура), адаптована до специфіки соціальної роботи.

На нашу думку, важливим у впровадженні компоненту **Content (Зміст)** є опанування професійних знань (теорії соціальної роботи, психологічного консультування) безпосередньо іноземною мовою. Цей компонент є фундаментальним у методиці CLIL, оскільки він переносить акцент із вивчення мови як набору граматичних правил на її використання як релевантного інструменту для професійної діяльності.

У контексті підготовки фахівців соціальної сфери (соціальних працівників та психологів), компонент **Content** реалізується через наступні аспекти – тематичне наповнення, автентичність джерел, трансформацію ролі мови, результативність. Особливості тематичного наповнення полягають у тому, що навчальний матеріал не дублює базовий курс англійської мови, а фокусується на вузькоспеціалізованих темах, що відповідають профілю майбутнього фахівця. Зокрема, під час вивчення тем соціального спрямування вивчаються міжнародні стандарти прав людини, типи соціальної допомоги в ЄС, США, Великобританії, кейс-менеджмент. Якщо мова йде про дисципліни психологічного спрямування – важливо звернути увагу на теорії особистості, методики психосоціальної реабілітації, етичні питання в консультуванні.

Компонент **Communication (Спілкування)** у методиці CLIL є містком, який перетворює пасивне знання термінів на активну професійну компетентність. У контексті соціальної роботи це означає перехід від «вивчення слів» до «використання мови як інструменту захисту прав людини».

Варто розділити структуру компонента формування навиків комунікації на рівні. Зокрема, на прикладі вивчення документів ЄС, можна виділити етапи в засвоєнні лексики, мовлення (практичного

застосування лексики та граматики у ситуативній комунікації майбутнього соціального працівника), письма (написання офіційних листів, інші форми офіційно-ділової письмової комунікації).

Так, опанування професійного лексику передбачає замість вивчення списків слів, аналіз функціонування термінів у реченнях документів, зокрема, Стратегій. Вивчення тематики адвокації та захисту інтересів, комунікації у громаді, що пов'язана із послугами у громаді, вразливих груп населення, дозволяє акцентувати увагу студентів на конструкціях, важливих для розуміння контексту (наприклад, *to advocate for, to represent interests, to voice the concerns of*). Також робота з текстами, що описують перехід від інституцій до підтримки вдома; вивчення коректної (person-first) термінології, що відповідає етичним стандартам ЄС дозволяють закріпити та практично застосувати лексику відповідної тематики.

Офіційні тексти ЄС поділяються на декілька категорій, кожна з яких має різну вагу. Так, **регламенти та директиви** мають юридичну силу, для соціальної сфери часто стосуються стандартів доступності, прав працівників, етичних норм; **Стратегії** (наприклад, European Disability Strategy 2021-2030), визначають пріоритети фінансування (зокрема, через гранти програми Erasmus+, Horizon Europe, Interreg Europe та ін.); **Звіти** (Social Protection & Social Inclusion reports), є аналітичними даними, що демонструють прогрес держав-членів та є ідеальним джерелом актуальної статистики та «кращих практик» ЄС.

Використання офіційних документів ЄС як навчального матеріалу для студентів соціальної роботи є одним із найефективніших методів реалізації підходу CLIL. Це дозволяє поєднувати вивчення професійної англійської з опануванням актуальних європейських стандартів.

Для практичного використання лексичного матеріалу майбутніх соціальних працівників варто застосовувати різні форми засвоєння матеріалу.

Так, офіційні звіти ЄС насичені специфічною лексикою, яка є «золотим стандартом» у міжнародній соціальній роботі. Для засвоєння лексики таких документів варто використовувати **«Concept Mapping»**. Завданням студентів є обрати ключовий термін зі *Strategy for the Rights of Persons with Disabilities* (наприклад, *Accessibility, Independent Living* або *Equality Custodian*) і створити мапу асоціацій англійською мовою. Це завдання є ідеальним інструментом для переходу від простого зазубрювання слів до глибокого розуміння професійного контексту. У межах підходу CLIL вона допомагає студентам побачити, що один термін у документах ЄС – це ціла система заходів та стандартів. Дане завдання можна виконувати індивідуально і у групах, зокрема, кожна мікрогрупа (2-3 студенти) отримує або обирає один «Core Term» із тексту Стратегії; студенти випишують усі іменники, дієслова та прикметники, які асоціюються з цим терміном у тексті документа; у центрі аркуша (або цифрової

дошки) пишеться головне слово, від якого відходять гілки за категоріями:

- *Legal Framework* (Законодавча база)
- *Barriers* (Бар'єри, які треба подолати)
- *Tools/Actions* (Інструменти та дії)
- *Stakeholders* (Учасники процесу).

Якщо студенти обрали, наприклад, термін **Accessibility**, їхня мапа може виглядати так:

Core: Accessibility

Branch 1: Built Environment (Physical ramps, tactile paving, accessible housing).

Branch 2: Transport (Low-floor buses, train station assistance).

Branch 3: Digital World (Web accessibility directive, screen readers, easy-to-read formats).

Branch 4: Rights & Legislation (European Accessibility Act, UN Convention compliance).

Складання двомовного глосарію, в якому замість перекладу використовується дефініція з тексту документа (наприклад: *“Reasonable accommodation means necessary and appropriate modification...”*) є вкрай ефективним для практичного засвоєння англійської лексики.

Створення такого глосарію – це перехід від механічного перекладу до професійного мислення англійською мовою. Коли студент використовує дефініцію з офіційного документа ЄС, він засвоює юридичний та етичний стандарт, прийнятий у 27 країнах Європи.

Замість стандартної таблиці «Слово – Переклад», варто запропонувати студентам трикомпонентну модель: **Term – EU Definition – Context/Application**. Дефініції самі по собі є зразками офіційно-ділового стилю. Читаючи та випишуючи їх, студент запам'ятовує стійкі професійні конструкції (*«not imposing a burden», «to ensure equality»*).

Використання автентичних джерел у методиці CLIL для фахівців соціальної сфери є критично важливим, оскільки це дозволяє студентам працювати з живою професійною мовою та актуальними глобальними стандартами.

Робота з офіційними документами ЄС (наприклад, *European Disability Strategy* або *Social Protection & Social Inclusion reports*) дозволяє студентам:

- Вивчати термінологію стратегічного рівня: терміни як *social cohesion* (соціальна згуртованість), *mainstreaming* (врахування інтересів усіх груп), *vulnerable groups* (вразливі групи).

- Розуміти європейський контекст: студенти бачать, які соціальні стандарти є цільовими для України як кандидата на вступ до ЄС.

Замість адаптованих текстів із підручників використовуються реальні професійні ресурси, студенти опановують алгоритми надання першої психологічної допомоги (Psychological First Aid) англійською мовою; навчаються використовувати міжнародні стандарти для опису станів ментального здоров'я, що забезпечує професійну точність.

Так, замість того, щоб вчити тему «My Future Profession», студенти на занятті розбирають британ-

ську та/або американську модель соціального забезпечення або аналізують англійською мовою протоколи надання першої психологічної допомоги.

Компонент **Cognition (Пізнання)** у методиці CLIL – це рівень, на якому студенти перестають бути просто «читачами» і стають «аналітиками». Робота з документами ЄС (такими як *European Disability Strategy*) ідеально підходить для розвитку навичок мислення високого рівня, оскільки ці тексти вимагають не просто перекладу, а глибокої інтерпретації та критичного оцінювання.

Компонент пізнання може втілюватись у різнорівневих та різнотипних завданнях для студентів. Зокрема, розкласти документ на складники, скласти порівняльні таблиці між поточною ситуацією в Україні та цільовими показниками ЄС до 2030 року; на основі розділу про *Independent Living* розробити план перетворення локального інтернатового закладу на систему підтримуваного проживання; сформулювати стратегію, використовуючи професійні конструкції («*The proposed model aims to...*», «*By integrating community-based services, we can...*»); оцінити реалістичність виконання *Social Protection report* у воєнний або післявоєнний період, адже студенти мають критично поглянути на європейські стандарти та їх адаптивність до кризових умов та ін.

Щоб когнітивне навантаження не стало надмірним через мовний бар'єр, використовуються візуальні опори. Наприклад, діаграма рівнів інклюзії допомагає студентам краще зрозуміти складну ієрархію понять, описаних у документах. Розвиток компонента **Cognition** готує студента до того, що він не просто виконує вказівки, а розуміє логіку європейських реформ. Це перетворює майбутнього соціального працівника з «виконавця» на «реформатора» та «policy-maker».

Компонент **Culture (Культура)** у контексті CLIL для соціальної роботи – це не про мистецтво чи традиції, а про систему цінностей, етику та професійну ідентичність. Працюючи з документами ЄС, студенти не просто вивчають англійську, вони занурюються у філософію прав людини, яка є фундаментом європейського суспільства. Для майбутнього соціального працівника цей компонент є критичним, оскільки він формує «культурний фільтр», через який фахівець сприймає своїх клієнтів та свою роль у громаді.

Документи ЄС (наприклад, *European Care Strategy*) базуються на правозахисному підході. Студенти вчать бачити різницю між культурами, аналіз преамбул документів ЄС, в яких декларуються принципи гідності та самовизначення.

Культура спілкування в ЄС вимагає суворого дотримання принципів недискримінації. Під час опанування компоненту **Culture** майбутні соціальні працівники вчать використовувати конструкції, зокрема, типу “*person with a disability*” замість застарілих або стигматизуючих термінів. Це виховання культури поваги через мову. Робота зі звітами про міграцію та соціальну інклюзію вчить студентів

розуміти потреби представників різних етнічних та релігійних груп. Вивчення стратегій ЄС допомагає студентам усвідомити, що соціальні проблеми (наприклад, старіння населення або безробіття молоді) є спільними для всієї Європи, але методи їх вирішення можуть відрізнятися залежно від культурного контексту країни (скандинавська модель, континентальна тощо).

Через компонент **Culture** студент починає ідентифікувати себе як *European Social Worker*. Це дає відчуття приналежності до великої професійної спільноти, де англійська мова є мовою солідарності та обміну досвідом.

Для майбутніх фахівців соціальної сфери (зокрема в закладах реабілітаційного спрямування) впровадження CLIL має свої специфічні риси, зокрема, акцент на вокабулярі, що стосується безбар'єрності, ментального здоров'я, прав людини та соціальної адвокації; використання рольових ігор (наприклад, «Консультація бенефіціара іноземною мовою») та симуляцій мультидисциплінарних команд.

Переваги CLIL для майбутніх фахівців полягають у тому, що студенти бачать практичне застосування мови в їхній професії вже під час навчання; фокус зміщується зі структури мови на зміст професійного повідомлення, що зменшує страх перед помилкою; випускники стають здатними працювати в іноземних громадських організаціях, писати грантові заявки та проходити стажування за кордоном. Методика CLIL стає не лише педагогічним прийомом, а стратегічним інструментом.

Саме методика CLIL для фахівців соціальної сфери є важливим інструментом до подолання «штучного» вивчення мови, адже для майбутніх соціальних працівників чи психологів англійська мова часто сприймається як абстрактна дисципліна, CLIL – перетворює англійську мову на інструмент. Адже, коли студент вивчає тему «*Psychosocial rehabilitation of veterans*» англійською, він одночасно засвоює міжнародні протоколи допомоги та професійну термінологію.

Подолання «штучності» у вивченні мови – це перехід від накопичення абстрактних знань до використання мови як робочого інструменту. Для фахівця вашого рівня, який працює на перетині науки, міжнародної дипломатії та соціальної допомоги, це питання є ключовим.

Висновки та перспективи досліджень. Соціальна сфера сьогодні – це глобальний ринок знань. Використання CLIL дозволяє студентам безпосередньо працювати з ресурсами ООН, ВООЗ чи звітами Європейської комісії. Це формує фахівця, який відчуває себе частиною світової професійної спільноти, а не лише локальним працівником.

Для фахівців соціальної сфери та викладачів у системі інклюзивної освіти цей процес має свої критичні точки, особливо в умовах цифрової трансформації та воєнного стану. Інтегроване навчання (CLIL) безпосередньо впливає на ідентичність фахівця соціальної сфери, адже володіння іноземною мовою дозволяє ідентифікувати себе не лише

як «місцевого соціального працівника», а як частину глобальної гуманітарної мережі; здатність вивчати оригінальні звіти Європейської комісії або протоколи ВООЗ підвищує авторитет фахівця у власних очах та очах колег.

Методика CLIL базується на принципі «подвійної спрямованості»: вивчення навчальної дисципліни (наприклад, «Основи реабілітації» чи «Соціальна інклюзія») відбувається за допомогою іноземної мови, а мова, своєю чергою, вивчається через призму професійного контенту.

Методика CLIL є ключовим інструментом модернізації іншомовної підготовки в соціальній сфері. Вона дозволяє формувати фахівця, який не просто «знає мову», а здатний використовувати її для вирішення складних соціальних завдань у цифровізованому та інклюзивному суспільстві. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку спеціалізованих навчальних матеріалів CLIL, адаптованих до потреб українського контексту реабілітації та соціальної підтримки в умовах воєнного часу.

Список літератури:

1. Афанасьєва Т., Берегова О. Психолого-педагогічний супровід професійної діяльності CLIL-педагога. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*, 82(IV), 2018, 109-118. URL: <https://osvita.eeipsy.org/index.php/eeip/article/view/129>
2. Байша К. Ресурси CLIL-технології у вирішенні професійних і освітніх завдань підготовки здобувачів технічних ЗВО. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип 48, Том 3. С. 11-16. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-3-2>
3. Веретюк Т., Четверик В. Розвиток іншомовної професійної компетентності за допомогою CLIL. Актуальні питання вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур та методики викладання іноземних мов : зб. тез доп. Міжнар. наук. конф., м. Вінниця, 21-22 черв. 2024 р. Вінниця, 2024. С. 45-49. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/16602>
4. Гуліч О.О., Четверик В.К. Цифрова трансформація іншомовної підготовки в умовах інтернаціоналізації. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка*. 2024. № 6. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-6-08-02>
5. Євтушенко Н.І. Використання методики предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) у процесі підготовки студентів за спеціальністю «інформатика і мова» (бакалаврського рівня). *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. № 86. С. 68-72.
6. Ломака В. Методика CLIL, що підкорила Європу: як її використовувати в Україні? *Освіторія. Медіа*. URL: <https://osvitoria.media/experience/metodyka-clil-dlyavchyteliv-inozemnoyi-movy-ta-vchyteliv-predmetnykiv-chomu-vartoprobuvaty/> (дата звернення: 10.02.2025)
7. Матвієнко О. Багатомовність у практиці європейських університетів: українська перспектива. *Edukacja zawodowa i ustawiczna*. 2016. № 1. С. 437-446. URL: https://www.aps.edu.pl/media/3404539/52_eziu_1-2016_o_matvienko.pdf
8. Четверик В.К., Веретюк Т.В. Переваги та виклики імплементації елементів методики CLIL у контексті вищої освіти. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка*. 2024. № 4. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-4-08-01>
9. Четверик В. До питання імплементації елементів предметно-мовного інтегрованого навчання в умовах ЗВО: мета та зміст. *Науковий потенціал дослідника: філологічні та методичні пошуки : зб. наук. пр. викл. і студентів*. Глухів : Глухів. нац. пед. ун-т ім. О. Довженка, 2024. Вип. 12. С. 278–284. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14869>
10. Четверик В. К. CLIL як підхід до формування іншомовної комунікативної компетентності в контексті євроінтеграції. *Сучасна філологія: теорія та практика : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції*, м. Київ, 28 квіт. 2025 р. Київ : Національна академія СБУ, 2025. С. 253–256.
11. Четверик В. К. Ресурси зі штучним інтелектом у адаптивному навчанні іноземної мови здобувачів ЗВО. Березневий науковий дискурс 2024 на тему: «Детермінанти посилення ролі освіти у повоєнному відновленні України» : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. для освітян, Київ, 29 березня 2024 р. Чернівці : Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій, 2024. С. 75–81. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14763> (дата звернення: 25.04.2024).
12. Marsh D., Mehisto P., Wolff D., Jesús M., Frigols M. European Framework for CLIL Teacher Education. URL: <http://encuentrojournal.org/textos/9.%20CLILFramework.pdf>

References:

1. Afanasieva, T., Berehova, O. (2018). Psykholoho-pedahohichniy suprovod profesiinoi diialnosti CLIL-pedahoho [Psychological and pedagogical support of professional activity of a CLIL teacher]. *Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehtratsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru*, 82(IV), 109–118. <https://osvita.eeipsy.org/index.php/eeip/article/view/129>. [in Ukrainian].
2. Baisha, K. (2022). Resursy CLIL-tekhnolohii u vyrishenni profesiinykh i osvitnikh zavdan pidhotovky zdobuvachiv tekhnichnykh ZVO [Resources of CLIL-technology in solving professional and educational tasks of training students of technical HEIs]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 48(3), 11–16. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-3-2>. [in Ukrainian].
3. Veretiuk, T., Chetveryk, V. (2024). Rozvytok inshomovnoi profesiinoi kompetentnosti za dopomohoiu CLIL [Development of foreign language professional competence with the help of CLIL]. *Aktualni pytannia vyvchennia*

hermanskykh, romanskykh i slovianskykh mov i literatur ta metodyky vykladannia inozemnykh mov [Current issues of the study of Germanic, Romance and Slavic languages and literatures and methods of teaching foreign languages]: Proceedings of the International Scientific Conference, June 21–22, Vinnytsia (pp. 45–49). <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/16602>. [in Ukrainian].

4. Hulich, O. O., & Chetveryk, V. K. (2024). Tsyfrova transformatsiia inshomovnoi pidhotovky v umovakh internatsionalizatsii [Digital transformation of foreign language training in the conditions of internationalization]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: pedahohika*, (6). <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-6-08-02>. [in Ukrainian].

5. Yevtushenko, N. I. (2020). Vykorystannia metodyky predmetno-movnoho intehrovanoho navchannia (CLIL) u protsesi pidhotovky studentiv za spetsialnistiu «informatyka i mova» (bakalavrskoho rivnia) [The use of content and language integrated learning (CLIL) in the process of training students in the specialty «Informatics and Language» (Bachelor's level)]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*, (86), 68–72. [in Ukrainian].

6. Lomaka, V. Metodyka CLIL, shcho pidkoryla Yevropu: yak yii vykorystovuvaty v Ukraini? [The CLIL methodology that conquered Europe: how to use it in Ukraine?]. *Osvitoria Media*. <https://osvitoria.media/experience/metodyka-clil-dlyavchyteliv-inozemnoyi-movy-ta-vchyteliv-predmetnykiv-chomu-varto-sprobuvaty/>. [in Ukrainian].

7. Matvienko, O. (2016). Bahatomovnist u praktytsi yevropeiskykh universytetiv: ukrainska perspektyva [Multilingualism in the practice of European universities: Ukrainian perspective]. *Edukacja zawodowa i ustawiczna*, (1), 437–446. https://www.aps.edu.pl/media/3404539/52_eziu_1-2016_o_matvienko.pdf. [in Ukrainian].

8. Chetveryk, V. K., & Veretiuk, T. V. (2024). Perevahy ta vyklyky implementatsii elementiv metodyky CLIL u konteksti vyshchoi osvity [Advantages and challenges of implementing CLIL methodology elements in the context of higher education]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: pedahohika*, (4). <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-4-08-01>. [in Ukrainian].

9. Chetveryk, V. (2024). Do pyttannia implementatsii elementiv predmetno-movnoho intehrovanoho navchannia in umovakh ZVO: meta ta zmist [On the issue of implementation of elements of content and language integrated learning in HEI conditions: goal and content]. *Naukovyi potentsial doslidnyka: filolohichni ta metodychni poshuky*, (12), 278–284. <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14869>. [in Ukrainian].

10. Chetveryk, V. K. (2025, April 28). *CLIL yak pidkhid do formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti v konteksti yevrointehratsii* [CLIL as an approach to the formation of foreign language communicative competence in the context of European integration] [Conference presentation]. VII All-Ukrainian Scientific and Practical Conference «Modern Philology: Theory and Practice», Kyiv, Ukraine (pp. 253–256). [in Ukrainian].

11. Chetveryk, V. K. (2024, March 29). *Resursy zi sztuchnym intelektom u adaptivnomu navchanni inozemnoi movy zdobuvachiv ZVO* [Artificial intelligence resources in adaptive foreign language learning for HEI students] [Conference presentation]. II International Scientific and Practical Conference «Determinants of strengthening the role of education in the post-war recovery of Ukraine», Chernihiv, Ukraine (pp. 75–81). <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14763> [in Ukrainian].

12. Marsh, D., Mehisto, P., Wolff, D., & Frigols, M. J. (2010). *European Framework for CLIL Teacher Education*. <http://encuentrojourn.org/textos/9.%20CLILFramework.pdf>

Дата першого надходження статті до видання: 20.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 15.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026